

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/142146>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

Recent verschenen

- 2014 – nr 2 Rechtspraakdata: open, linked en big
Rechtspraak en digitalisering (deel 2)
- 2014 – nr 1 ‘Collectief vakmanschap’
Rechtspraak en digitalisering (deel 1)
- 2013 – nr 4 Rechters, ga experimenteren!
Regie in de rechtspraak (deel 4)

Dubbelnummer

Hoofdartikel Rechtspraak: waarheids-
vinding als een (zelf)kritische praktijk
en De sixpack van de rechter
Serie Digitalisering en het gezag van de rechter
en De andere kant van KeI: KeI O&O

Eén postzegel per vonnis

Leny de Groot-van Leeuwen

De Raad voor de rechtspraak is onlangs begonnen aan zijn nieuwe agenda, die van 2015-2018. De rechtspraak zal in de nabije toekomst snel, toegankelijk en deskundig zijn. Het onverenigbare verenig(t)d? Oude wijn in nieuwe zakken? De medewerkers van de gerechten zullen bezorgd zijn over de werkdruk die deze ambities met zich meebrengen en menigeen zal zich afvragen met hoeveel kosten deze vernieuwingen gepaard zullen gaan. Voor een van de ambities, de toegankelijkheid, bied ik in deze column een receptje: innovatief, goedkoop en snel te realiseren.

Toegankelijkheid van de rechtspraak is een *evergreen* in de juridisch-maatschappelijke discussie, tegenwoordig veelal gegoten in de term transparantie. Toegankelijkheid gaat onder meer over de wijze waarop met en door de Rechtspraak kan worden gecommuniceerd met het oog op begrijpelijkheid en bekritiseerbaarheid van de rechtspraak.¹ De afgelopen jaren zijn de pleidooien voor het toelaten van tv-camera's in de rechtszaal, het gebruik

van sociale media en publieksvoorlichting in het algemeen in ruime mate werkelijkheid geworden. Dat ging gepaard met veel inzet en hoge kosten. Persrechters, persofficiërs van justitie, communicatiemedewerkers van de gerechten en persvoorlichters van het openbaar ministerie en van de Raad voor de rechtspraak spannen zich nu in voor het brede publiek.

In hoeverre strekken de inspanningen zich ook uit naar justitiabelen? Allereerst dient te worden opgemerkt dat ten zien van de directe communicatie ter zitting al veel inspanningen zijn verricht. Ik geloof niet dat er in Nederland nog een rechter te vinden is die nimmer heeft gehoord over procedurele rechtvaardigheid, over het serieus nemen van de mensen die voor hem staan, hun de kans geven hun verhaal te vertellen en daar goed naar te luisteren.

De rechter spreekt echter niet alleen in de zaak ter zitting, hij spreekt ook door zijn uitspraak. Helaas zijn juristen nogal eens van mening dat verdachten,

1 Zie www.rechtspraak.nl > Organisatie > Raad voor de rechtspraak > Agenda van de Rechtspraak 2015-2018, speerpunt 2: toegankelijke rechtspraak.

slachtoffers en het brede publiek weinig of zelfs geen enkele belangstelling hebben voor de tekst van een vonnis of arrest. Leken wensen daar geen tijd en aandacht aan te besteden; bijvoorbeeld in strafzaken wekt alleen de hoogte van de straf hun interesse, zo is de idee. Een basishouding die uitgaat van de gedachte dat mensen in het geheel niet geïnteresseerd zijn in de schriftelijke uitspraak van een zaak en aannames vooraf als 'zij begrijpen het toch niet' kunnen een *selffulfilling prophecy* worden. Wat de advocaat, de rechter of een andere juridische professional uitstraalt wordt al gauw door cliënten overgenomen.

Toch zijn er veel inspanningen door de rechterlijke macht verricht om oude-stijlvonnissen te vervangen door een toegankelijker en didactisch waardevoller *format*, bijvoorbeeld het zogenoemde PROMIS-vonnis in strafzaken. Uit onderzoek naar de maatschappelijke effecten van het beter motiveren in de strafrechtspraak blijkt dat de didactische waarde van het vonnis inderdaad is verbeterd.² Als mensen eenmaal kennis nemen van de tekst van een vonnis, krijgen zij meer belangstelling, begrijpen ze het vonnis beter en kunnen ze het meer accepteren. Alleen al daarom is het van belang dat mensen actief betrokken worden bij de tekst van het vonnis, door rechters, advoca-

ten, leden van het openbaar ministerie, slachtofferhulp en journalisten. Om een opvoedkundige werking te kunnen hebben moeten strafrechtelijke normen juist ook in concrete casus worden geëxpliciteerd. Ook op andere rechtsterreinen, nationaal en Europees, hebben vonnissen een didactisch vermogen, al was het maar door referentie aan de toepasselijke wetsartikelen. Alles lijkt ervoor te pleiten die didactische vruchten te plukken. Het is een verkwisting vonnissen alleen toe te sturen aan advocaten, die vervolgens soms wel en soms niet geïnspireerd zijn om het vonnis voor te leggen en goed uit te leggen aan hun cliënten. Toezending van het vonnis aan alle procesdeelnemers zal – naast dat het vanzelfsprekend zou moeten zijn – velen in de samenleving meer bewust maken van de redeneerwijzen in, en de normen van, het recht.

Ten principale geldt dat de didactische waarde van vonnissen niet mag worden verspild: verstuur voortaan standaard het geschreven vonnis ook naar de justitiabelen. Daarmee is de rechtspraak snel toegankelijk. De kosten zijn één postzegel per zaak.

Het stokje van deze estafette geef ik graag door aan Elaine Mak, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

2 Leny de Groot-van Leeuwen, Miek Laemers en Iris Sportel, *Het vonnis beter uitgelegd? Maatschappelijke effecten van beter motiveren in de strafrechtspraak*, Research Memoranda 2015, nr. 2, Raad voor de rechtspraak, 2015.